

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 16.

V Ljubljani, 15. avgusta 1887. l.

XXVII. leto.

O okrajnih učiteljskih knjižnicah.

(A. Lapajne.)

Za nadaljno omiko v pedagogičnem in znanstvenem oziru za nas ljudske učitelje skrbita §§. 43. in 44. državne šolske postave z dné 14. maja 1869. l. in novele z dné 2. maja 1883. l.

Danes naj nekoliko izpregovorim o §. 44. teh postav t. j. o okrajnih učiteljskih knjižnicah: kako naj se uredé, da bodo zadostovale terjatvam napredujočega učiteljstva in nalogi, zaradi koje so se ustanovile?

Pri nas na Kranjskem osnovale so se okrajne učiteljske knjižnice večinoma v letih 1873. in 1874. Od tega časa pa do dandanes narastla je vsaka vsled vednega vplačevanja ($\frac{1}{2}$ % od dohodkov) ljudskošolskega osebja in vsled dotacij, katere so v nekaterih šolskih okrajih dajale vsako leto okrajne blagajnice in nekatere še dajejo, da zdaj vsaka okrajna učiteljska knjižnica na Kranjskem kaže okoli 1000 gld. prvotne vrednosti. Za tako vsoto more se nakupiti užé precejšnje število in različnega obsežka knjig, časopisov itd., in vender, ako pogledamo v zapisnik, kjer se nahajajo vse nakupljene stvari zaznamovane in zopet v zapisnik, kjer se zabeležijo izposojene knjige in imena izposojevalcev, ne najdemo pravega razmerja ne med žrtvami, ki jih učiteljstvo za ta namen daje, ne o porabi te naprave. Okrajne učiteljske knjižnice se tedaj ne porabljujejo v takej meri, kakor zaslužijo, kakor je njih namen in kakor bi se morale porabljovati, da bi učiteljstvu donašale pravi blagoslov in mu resnično koristile.

Kakšnih okrajnih učiteljskih knjižnic si tedaj želimo, kake naj bodo, da bodo svojemu smotru popolnoma zadostovale in zaznamujmo si najglavniše pogodbe in lastnosti, katere naj bi imele, ogledajmo si nadalje napake, ki jih zdanje knjižnice imajo, in slednjič omenimo sredstva, koja naj se porabljujejo, da bi se namenu kolikor mogoče približale.

Vsaka okrajna učiteljska knjižnica na Kranjskem morala bi

1. imeti cvet vseh literarnih izdelkov najnovejše dōbe našega materinega t. j. slovenskega jezika.

Dohodki učiteljevi ne zadostujejo, da bi si učitelj mogel sam naročiti vse najboljše spise za svojo ročno ali hišno knjižnico. Če si vsako leto vender nekoliko knjig in spisov naroči, mu je čas, predno ta namen doseže, na mnogo let razdeljen; med tem postane stareji ter za nadaljno omiko manj vnet. In vender je ravno — novi naraščaj ljudskih učiteljev v prvi vrsti poklican, da pozná vse literarne izdelke naših pisateljev in pesnikov, da jih natanko vé ceniti gledé vsebine ter da jih razširja med národom.

Ako pa on sam nima prilike, da bi se duševno ž njimi seznanil, ako njih oceno in vrednost pozná samo iz pohval dostikrat pristranskih časopisov, kako naj jih véstno drugim priporoča, kako naj se dalje omikuje, kako si more upati o domačih literatih v omikani družbi govoriti! Ali nij pri takih prilikah, katere se na deželi mnogokrat prigodijo — moralično prisiljen, da mora molčati, kakor bi bil ném. Ali ga ne bolí v srce, da se sramotí pred svetom, da kaže svojo nevednost, ker mu materijalno stanje ne dopušča, da bi si potrebna slovstvena dela naročil in se ž njimi duševno seznanil! Ali ni to prva naloga vsacega zavednega slovenskega učitelja, da pozná vsa boljša dela naših pesnikov, pisateljev in prvakov?

Ko mlad učitelj stopi v javno življenje, kje naj dobí sredstev, da bi si jih napravil? Napravi si komaj najpotrebneje stvari, kako naj si kaj takega naročí? Ni mogoče, in ni mogoče! — —

Tù je naloga okrajnih učiteljskih knjižnic, da mu pomagajo. Iz njih naj si posojuje vse one knjige, katere potrebuje, da se temeljito seznani z domačim slovstvom. Na učiteljskih je bil čas za to preskromen in največ tudi zanemarjen — zato se mora tù nadomestiti in popolniti, kar se je do zdaj zamudilo.

2. Vsaka okrajna učiteljska knjižnica mora imeti najpoglavitniše izdelke nemške literature. Posebno klasiki in najimnetnejši literalni spisi naj se tù nahajajo. Iz bogatega zaklada duševnih izdelkov nemških pisateljev in pesnikov more si vsak, posebno pa še mlad učitelj, mnogo učiti, svoj znanstveni krog razširiti ter si pridobiti veselje do nadaljne omike.

Pri naročevanju spisov zdaj živečih nemških pisateljev in pesnikov treba je le naročevati take, kateri so na boljšem glasu, od katerih se more v resnici kaj naučiti.

3. Zraven teh knjig naj bodo pedagogični in didaktični spisi na prvem mestu. Duševni izdelki prvih in poglavitnih pedagogov naj se tù vsi celotno nahajajo. Iz njih naj učitelj zajema pripomočke za pravo, natančno izpolnovanje svoje službe; iz njih naj se uči, kako naj deluje, da bode pravi učitelj.

Taki spisi so prevažni. Kako malo ali prav nič dejanske izkušnje prinese sè seboj mladi učitelj, ko stopi v javno življenje! Koliko težavnih ur ga tedaj čaka in koliko takih tudi njegovih učencev! Predno ga izuči izkušnja, predno ga življenje pripelje do pravega spoznanja, do pravega ravnanja, koliko bridkega časa mu pred preteče! Če pa se mladi učitelj pridno bavi s prvimi boritelji, spoznavatelji in z mojstri v pedagogiki, koliko mnogo znanja si pridobí, koliko izkušenj, olike, koliko veliko si svoj stan zljajša in koliko popolnejši izvršuje svojo težavno nalogo v svojem prevažnem poklicu!

4. Jedna naj glavnih nalog vsakega učitelja je, da si v javnem življenji svoje, na prvi poti pridobljene znanosti širi in popolnuje. Ne zadostuje, da si mladi učitelj (mlada učiteljica) prihrani tisto znanje, ki si ga je prisvojil (prisvojila) na učiteljski, temuč treba je, da se bolj in bolj nadalje omikuje v pedagogičnem in znanstvenem oziru, da sploh tudi napreduje s pravim duhom časa, ako hoče, da ne zaostaja v svojem vzvišenem stanu. K vsemu temu mora učitelju pripomoči učiteljska knjižnica, v kateri naj se nahajajo spisi najpoglavitnejših véd o vsakem znanstvenem oziru.

Tù je treba sevéda velike pozornosti, da se ne trati po nepotrebem denar za slabe spise, ampak da se zrno loči od plevla.

5. Vsaka knjižnica naj bi imela tudi precejšno število muzikalij najboljših domačih in tujih skladateljev. Večinoma učiteljev je muzikalično izobraženih. Od kod pa bi učitelj jemal denar za nakupovanje muzikalij?!

6. Za učitelje jako koristni so učni pripomočki. Vsaka ljudska šola si jih ne more omisliti in dostikrat tudi učitelj sam ne pozná pravih. V tej zadevi naj bi mu

okrajna učiteljska knjižnica pravo pot kazala. Vzlasti učni pripomočki za nazorni pouk, za pouk v risanju, v naravoznanstvu itd. so potrebni, ako učitelj hoče uspešno poučevati. V tem oziru naj ima knjižnica najboljše blago; po njej naj se tedaj ravna učitelj, nekaj, da si jednake pripomočke nakupi, nekaj pa, da si jih iz knjižnice izposodi in sam ponareja ali prerisa.

To je po mojem mnenji smoter prav urejene okrajne učiteljske knjižnice. Ona naj bi bila vzlasti novemu naraščaju — zaklad, iz katerega naj vsi učitelji zajemajo sredstva za nadaljujočo omiko. Ona naj bi bila prava, zanesljiva voditeljica vsem učiteljem in učiteljicam vsakega, vsega šolskega okraja; ona naj bi pa tudi duševno vezala vse učitelje, da bi bili pravi národní pionirji v deželi.

Napake, katere imajo dandanes največ okrajne učiteljske knjižnice, so:

1. da učitelji večinoma ne poznajo pravega pota, kako se knjige dobivajo iz okrajne učiteljske knjižnice in na kak način se jej zopet vračajo. Navadno se vé samo za ministerijalno naredbo z dné 15. decembra 1871. l. št. 2802, katera v §. 9. določuje, kako naj se knjige izposojujejo in vračujejo; za ministerijalni ukaz z dné 25. februarja 1872. l. št. 1927, pa vé malo kedó.

Imenovani ukaz slove v izvirniku:

„Z. 274.

Anlässlich des Einschreitens mehrerer Volksschullehrer um Erwirkung der Portofreiheit bezüglich der Versendung von Werken der Lehrerbibliotheken hat das hohe k. k. Ministerium für Cultus und Unterricht mit Erlass vom 25. Februar l. J. Z. 1927 nach Einvernehmen mit dem k. k. Handelsministerium dem k. k. Landesschulrathe Folgendes eröffnet:

Nach Artikel II. Punkt 9 des Gesetzes vom 2. Oktober 1865 über die gebührenfreie Benützung der Postanstalt R. G. Bl. v. J. 1865 Nr. 106 kommt den Correspondenzen jener wissenschaftlichen und Kunstinstitute, welche Staatsanstalten sind, unter sich und im Verkehre mit den Behörden und den im Absatze 1 und 2 bezeichneten Organen und Corporationen, sowie mit ihren Mitgliedern, die Portofreiheit zu.

Da aber die Bezirkslehrerbibliotheken nicht in die Kategorie der wissenschaftlichen Staatsanstalten gehören, so kann vom Standpunkte des gegenwärtigen Gesetzes für die Versendung der Bücher zwischen den Lehrerbibliotheken und den Volksschullehrern die Portofreiheit nicht zugestanden werden. Bei der bevorstehenden Revision des Portofreiheitsgesetzes wird übrigens seitens des Handelsministeriums die zu Gunsten der Lehrerbibliotheken angeregte Portofreiheit in Erwägung gezogen werden.

Bis zu einer allfälligen gesetzlichen Bestimmung wird sich übrigens ohne Verletzung des bestehenden Gesetzes der angestrebte Zweck der Hauptsache nach in anderer Weise erreichen lassen.

Es sind nämlich gemäss Artikel II. Punkt 8 des erwähnten Gesetzes die Correspondenzen aller jener Unterrichts- und Bildungsanstalten, welche vom Staate als öffentlich anerkannt sind, mit den Behörden und im gegenseitigen Verkehre in Unterrichtsangelegenheiten, portofrei. Nun ist die Versendung von Büchern zwischen den genannten Anstalten zum Gebrauche und zur Bildung der Lehrer als Unterrichtsangelegenheit zu betrachten.

Um die im Sinne stehende Portofreiung zu erzielen, erscheint es daher nicht nöthig, dass die Bücher von den Lehrerbibliotheken an die Lehrer, sondern von der Direction (Leitung) einer öffentlichen Schule am Standorte der Lehrerbibliothek an die Direction (Leitung) der als

öffentlich anerkannten Schule, welcher der Lehrer angehört und umgekehrt, versendet werden.

Wovon der k. k. Bezirksschulrath zur weiteren geeigneten Veranlassung in Kenntniss gesetzt wird.

Laibach, am 11. März 1872.

Der k. k. Landes-Präsident
Carl v. Wurzbach m. p.

(Konec prih.)

Zgodovina pedagogije.

(Dalje.)

Na poziv Desavskega kneza Leopolda Friderika Franje odšel je v Desav, da ondi osnuje in preustroji šole in semenišča. Tukaj se je odločil ustanoviti vzgojevališče, ter zopet prosil človekoljube za pripomoč. Desavski knez se je prvi ozrl na prošnjo in poklonil potrebne zgrade in vrtove ter 12.000 tolarjev. Če je tudi od drugod le majhna pripomoč prihajala, je Basedov vendar le otvoril (l. 1774.) zavod, kateremu je dal ime „filantropin“, s čemer je hotel označiti, da se goji v njem čisto človekoljubje (filantropija). Zavaljo tega so se zvali tudi njegovi privrženci filantropisti, a njegov pedagogijski sistem filantropizem. Čez poldrugo leto je pozval vse izobražence k svečanemu izpitu, da se prepričajo o duhu zavoda in napredku učencev. S tem izpitom pridobil si je zavod mnogo prijateljev, a bilo je tudi nezadovoljnežev, ki so ga obsodili. Basedov res ni bil kos svoji nalogi. Nagel in uporen že od narave ni mogel prenesti nikakoršnega ugovora, a razen tega je bil udan pijanstvu. Radi tega je moral odstopiti od vodstva zavoda in je l. 1790. umrl. Kmalu potem (l. 1793.) prenehal je tudi njegov zavod. Svrha vzgoje je bila tudi Basedovu človečnost. Do zdaj so vzgajali samo učenjake, plemiče, obrtnike i. dr., a svetu je treba ljudi in kozmopolitov. Tudi njemu je dete od narave dobro, in se pokvari z vnanjim dotikanjem in s silo. Da ljudska sreča in morala propada, temu so krivi učeni ljudje. Telesna vzgoja naj deluje na to, da se deca utrdé. Zato jih je treba privajati na hladno kopelj in lahko obleko, trdo posteljo in prosto hrano; deca naj se gibljejo na prostem zraku. Deco je treba privaditi na pokorščino. Ni treba razlagati zapovedi, vsako modrovanje zapreči sigurnost uboganja. Razlogi naj se navajajo samo takrat, kadar se svetuje in poučuje. Prvo detinstvo je čas slepe pokorščine. Pozneje je potrebno, da se povelje izpremení v svét. Ne gre pa otrokom preveč zapovedovati. Paziti pa gre, da se našim zapovedim nihče ne posmehuje. Kazni naj bodo redke. Samo tedaj, kadar blaga sredstva ne pomagajo, upotrebi naj se šiba z vso strogostjo. To kazen naj vrši sluga, ki je v tem izurjen. Ne gre pa siliti dece, da po kazni poljubijo roko ali šibo. Kadar deca odrastejo, naj se napravi bela in črna knjiga; v belo knjigo se vpisujejo dobra, v črno pa slaba dela učencev. V filantropinu so se obdarovale zasluge s „pikami“. Kdor je imel na tablici največ pik, bil je odlikovan. Kaznovali so se otroci z izgubo tacihi toček, ali s tem, da se je ura za nauk izpremenila v uro za ročno delo, ali pa, ako to ni pomoglo, z zatvorom v prazni sobi, kjer so se pa otroci za oknom, skozi katero se ni moglo gledati, igrali in veselili. Basedov je na dalje zahteval, da se otroci zgodaj privadijo, prevladati svoje čutne poželjivosti ter potrpežljivo prenašati bolečine in neprijetnosti. Zavist in maščevanje je treba zabranjevati ter vaditi jih odkritosrčnosti in iskrenosti. Religijska vzgoja Basedova je imela splošen značaj. Iz religije naj se uči samo to, kar imajo vse konfesije skupno, namreč, da je samo en Bog, stvarnik in gospodar sveta, da je on vseveden in neizmerno dober oče vsem ljudem, da je človeška duša neumrjoča, da bode dobila plačo za svoja dobra in zla dela, in da

je zavoljo tega dolžnost vsakega človeka, ogibati se hudega in storiti dobro. Otroci naj ne molijo prej, dokler ne morejo razumeti, kaj je molitev. V filantropinu je bil eden učiteljev „liturg“, a služba božja opravljala se je v posebni sobi, ki je bila na osobiti način v to prirejena. Strop je značil nebo, t. j. vzvišeno blaženstvo krepostnikov po smrti. Glavna barva sten je bila pomešana s črnimi progami; s tem se je hotelo označiti, da prevaguje dobro nad hudim v človeškem življenji. Sredi poda (tal) je bil les (gozd) v znamenje smrti. Na najvišem mestu za liturgovim sedežem je bila skrinja, v kateri je bil zakonik in knjiga zavetnica. Na notranji strani pokrova, ki je bil vedno odprt, je bilo zrcalo, ki je spominjalo, da se mora človek izpraševati, ali živi po božjih zakonih. Na vsaki strani skrinje ste goreli dve sveči v znak, da človek religijo na dva načina spozná, namreč po tujem navodu in po lastnem previdenji.

Pri pouku naj bi po Basedovu veljalo sledeče načelo:

Ne mnogo, a z veseljem in elementarnim redom od lagljega k težemu. Ne mnogo, a koristno znanje, ki se brez škode ne sme pozabiti. Pouk naj bode lahek, podoben igri. Da se deca ložje naučé čitati, naj se jim dajo črke iz testa. Ni treba siliti k marljivosti. Znamenitejše so stvari, kakor besede. Jezikoslovni pouk se opira na stvarni. Gramatika materinskega jezika naj se najprvo uči. Pri mrtvih in tujih jezikih naj se učé le pravila, ki se razlikujejo od znanih pravil materinskega jezika. V filantropinu so se pri pouku jezika ravnali po analitiški metodi. Najprvo so se otroci vadili govoriti, potem so čitali in na zadnje so se učili gramatike. Pri tem so imeli vsakovrstne igre in šale. Učitelj je n. pr. vprašal latinski: „Kaj hočete, da vam narišem?“ „Leonem, leonem!“ (leva, leva!) so zakričali. Učitelj je narisal glavo z dolgim kljunom, a otroci so zagnali: „Non est leo, non est leo!“ (ni lev, ni lev!), „leones non habent nostrum“ (levi nimajo kljuna) itd.

Od imenitnejših filantropistov imenujemo: Kristijana Salzmann, Joakima Campea in Ivana Guts-Muths-a.

Kristijan Gotthilf Salzmann (l. 1744 — 1811.) bil je najprvo veroučitelj v Desavskem filantropinu, a potem je osnoval s pomočjo gothskega kneza lastno vzgojevališče v Schnepfenthalu. On se je trudil, vzrediti „zdrave, razumne, dobre in vesele ljudi“. Zavoljo tega je gleštal posebno telo. Gimnastiške vaje so imele pri njem prvo mesto. Poleg tega so morali njegovi gojenci opravljati domače posle, pečati se s sadjarstvom, čebelarstvom, imeli so golobe, teleta in dr. Učilo se je vse, kar je potrebno za praktično življenje, namreč veronauk in morala, prirodopis s fiziko, astronomija, zemljepis z zgodovino, matematika, meščansko in trgovsko računstvo s knjigovodstvom, nemški, francoski, latinski, pozneje tudi angleški in laški jezik, krasopis, risanje, glasba, gimnastika in ročno delo. Salzmann je napisal več pedagogijskih spisov. Naj znamenitejši so: „Krebsbüchlein“, v katerem kaže, kako se ne sme vzgojevati, „Ameisenbüchlein“, v katerem razlaga, kako je treba vzgojevati učitelje in vzgojitelje, in „Konrad Kiefer“, v katerem predstavlja uzor razumne vzgoje.

Joakim Campe (l. 1746.—1818.) je bil sodelavec, a po odstopu Basedova voditelj Desavskega filantropina. V poslednjem času bavl se je z književnim in knjigarskim poslom. Napisal je mnogo pedagogijskih del in spisov za mladino. Najizvrstnejše je „Revisionswerk“, ki ga je izdal v društvu z drugimi filantropi (Trappom, Bahrtdom, Stuveom i. dr.). To je zbirka razprav, v katerih se vsestransko in zelo praktično razlagajo znamenita pedagogijska vprašanja. Od spisov za mladino so najbolj znana: „Robinson mlajši“ in „Odkritje Amerike“. Campe je bil preveč zamaknen v načelo koristnosti ter je zavrzel vsako idealno zanimanje. Po njegovem mnenju si je pridobil za človečanstvo več zaslug oni, ki je vpeljal sadenje krompirja in kolovrat, nego pesnik Ilijade in Odiseje“.

Ivan Guts-Muths (l. 1754.—1839.) bil je učitelj v Salzmannovem zavodu v Schneppenthalu, kateremu je pripeljal prvega gojenca, kasneje znamenitega geografa Ritter-ja. Napisal je več učnih knjig za zemljepis, potem pedagogijski zbornik „Knjižnica za pedagogijo“ ter razna dela o telovadbi. On je v šolo vpeljal gimnastiko in ročno delo, kar je njegova največja zasluga.

XI. Ivan Felbiger.

Najznamenitejši organizator katoliškega šolstva te dôle je bil Ivan Ignacij Felbiger (l. 1724.—1788.) Kot župnik v Saganu v pruski Šleziji in kot okrajni šolski nadzornik je z vso marljivostjo in gibčnostjo preurejal šolstvo in pouk. Po vzgledu Hähna, učitelja na Heckerovi šoli v Berlinu, vpeljeval je tako zvano tabelarno in literarno metodo. Da bi bil nauk kolikor mogoče pregleden, razvrstil je učno gradivo s potrebnim redom in natančnostjo v tabele, katere so učenci prepisovali in na pamet učili. To je bilo precej težko, posebno pri obsežnih odlomkih. Zato je, da bi si prihranil tudi prostor in čas in da bi se še bolj budila otroška pozornost, v tabele zapisoval samo začetne črke (literae). Po prigovarjanji Felbigerjevem ustanovila je pruska vlada v Šleziji semenišča za učitelje ter izdala „šolski red“ za katoliške šlezke šole.

V tistem času začelo se je bilo tudi v Avstriji s preosnovanjem šolstva. Cesarica Marija Terezija je slišala o veččem in blagotvornem delovanji Felbigerjevem ter ga poklicala (l. 1774.) v Beč in mu z naslovom vrhovnega šolskega ravnatelja zaupala vodstvo ljudskega šolstva. Felbiger je razvijal najživahnejšo književno in praktično delavnost. Dunajske učitelje in one iz Dunajskih predmestij je učil nove metode ter sestavljal potrebne šolske knjige in navode. Najznamenitejše njegovo delo je bilo: šolski red za normalne, glavne in trivijalne šole v podedovanih deželah. Glavne ustanove tega reda so:

1. Vzgoja mladine obojega spola je najbistvenejša podloga pravi sreči národa. Niže in višje, javne in privatne šole se imajo primerno urediti in podvrči državnemu nadzorstvu.
2. V vsakem manjšem mestu, trgu in župniji naj se ustanovi trivijalna šola, v kateri se uči veronauk, čitanje, pisanje in računstvo ter navod k lepemu vedenju in gospodarstvu.
3. V vsakem okrožnem mestu treba je glavne šole, v kateri se razen prej navedenih predmetov uče tudi početki latinskega jezika, pismeni sestavki, risanje, merstvo, glavna načela gospodinjstva, poljsko gospodarstvo in zemljepis s posebnim ozirom na domovino.
4. V glavnem mestu vsake dežele naj se ustanovi normalna šola. Razen že omenjenih predmetov trivijalne in glavne šole naj se v njej uči povest umetnosti in obrta, mehanika, prostoročno risanje in risanje s šestilom in ravnilom. Vse osebe posvetnega in duhovskega stanú, ki želé pristopiti k učiteljstvu ali k duhovnemu pastirstvu, morajo hoditi v normalno šolo, kjer jih je treba poučevati v dolžnostih in lastnostih dobrega učitelja, v metodi, kako se vzdržuje disciplina v šoli, kako se uredujejo katalogi itd.
5. Šolska dolžnost se začénja z dovršenim šestim letom in traja šest let. Po vaseh se more pohod šole za malo deco omejiti samo na poletje, a za večo samo na zimo. Po mestih ima šolske sposobnjake popisati mestno poglavarstvo, po vaséh učitelj. Vse učence je po njih znanju in sposobnosti razdeliti v razrede in oddelke.
6. Poučevati se mora edino po predpisani metodi, in rabiti se morejo samo dovoljene šolske knjige. Pouk v veri je stvar duhovnikova. Vsako leto naj bode javni šolski izpit in naj se marljivim učencem delé nagrade.

7. Trivijalne šole ima neposredno nadzorovati krajni župnik in svetni šolski nadzornik, a glavne in normalne šole pa ravnatelj. Trivijalne šole vsega okrožja (okraja) naj nadzoruje okrajni šolski nadzornik, ki je bil navadno dekan. Šolstvo vse pokrajine je pod nadzorstvom in upravo šolske komisije, v kateri so trije svétniki, pooblaščenec škofov, ravnatelj normalne šole in tajnik. Najviša uprava vsega šolstva izročena je bila vrhovnemu ravnateljstvu v Beču.

Delavnost in marljivost Felbigerjeva je bila cesarici zeló mila; obsipavala ga je z velikimi milostimi. Vsaki mesec in tudi v posebnih potrebnih slučajih moral je cesarici ustno poročati o napredku in stanju šolstva.

Kako se je šolstvo razvijalo v tej dóbi po slovenskih pokrajinah, govorili bomo v poglavji o „slovenskem šolstvu“.

Za razvitek šolstva v naši monarhiji, posebno na Českem, pridobil si je veliko zašlug Ferdinand Kindermann (l. 1741. — 1801.) Kot župnik v Kaplitzu osnoval je uzorno šolo, ki se je brzo pridobila takov glas, da so jo gledat hodili učitelji in prijatelji šole od vseh strani. On je vpeljal v šolo industrijalni pouk. V kapliški šoli se je namreč učilo pleténje, šivanje, predenje, skubenje volne, čipkanje, sadjarstvo, vrtnarstvo, svilarstvo in dr., a ta uredba se je po njegovem trudu tako razširila, da je bilo čez nekaj let (1780) na Českem okoli 200 šol, v katerih se je poučevalo v industrijalnih predmetih. V posebnem spisu dokazoval je Kindermann, da je industrijalni pouk koristen ne samo s praktičnega, ampak tudi z moralnega stališča, ker so najdelavnejši in najbolj industrijalni ljudje pri vseh národih najboljši in najmoralnejši, pa tudi siromašni učitelj si more s tem poukom povekšati pičle svoje dohodke. Vrh industrijalnega pouka gojil je Kindermann po šolah posebno lepo pismo in glasbo. Za svoje zasluge je bil imenovan najprej svétnik v šolski komisiji kraljevine Česke in vrhovni nadzornik nemških šol v tej kronovini. Kasneje je postal opat, vitez s pridevkom „Schulstein“ in naposled škof v Litomericah ter cesarski šolski vizitator.

Knjiga Slovenska

v

XIX. veku.

Peter Cizej r. 29. jun. 1822 na Gomilskem, sveč. 1847, kaplan v Braslovčah, kurat na Rečici u. 28. apr. 1882. Oglasil se je bil vže bogoslovec l. 1846 v „Veselici . . Knezu-Škofu Antonu Slomšeku“ v čestitki s 6 kiticami, katerih prva se glasi:

Obriši o verna Labudska množica
Si žalostne svoje in solzne očí!
Ter ozri se kviško, ti mirna krožica,
K Očetu nevidnim, k' nad nami živi:
Ker ženin že bliža se tebi, samica,
Na božje povelje se ti zaroči itd.

Pisaril je tudi v Drobttince p. l. 1849: Trije prijatli popotniki; l. 1856 — 59: Kjer je nar večí sila, ondi je roka Božja nar bolj mila. Mlad bogoklinjec obsojen. Petero naj večih nevaršin za šole. Tičev ne zaterati (Vid. Novic. 1856 l. 39). Kos kruha velik dar božji. Angel varh. Sreča opoteča itd. — Pomagal je Slomšeku v „Djanje Svetnikov“ l. 1853 — 54 (Gl. I. str. VII). — Posebej pomni:

Najpoglavitniše resnice svete vere v premišljevanje dane po misijonarju Humbertu. Poslovenil Peter Cizej, kaplan Braslovški. Izd. društvo sv. Mohora.

V Celovcu 1859. 8. 448. Kazalo VI. — „Ta knjiga, pravi v predgovoru, katero je bil visoko častiti in pobožni misjonar Humbert v francozkem jeziku spisal, je bila od vernega ljudstva z velikim veseljem sprejeta, kar nam priča njena prestava v več drugih jezikov in potreba novih natisov. V nemškem jeziku, v katerem jo je družba nar svetjšega Odrašenika na Dunaju izdala, je že osmi natis na svitlem . . . Sprejmite toraj, dragi Slovenci in Slovenke! te za vsak stan toliko podučne bukve, prebirajte jih skerbno, in obljubim, da jih nikoli brez dušnega dobička iz rok djali ne bote; molite pa tudi za spisatelja, za kar se Vam ponižno in priserčno priporočuje“.

Dr. Vinko Fereri Klun r. 13. apr. 1823 v Ljubljani, nekaj časa vrednik „Laib. Ztg.“, tajnik zgodovinskega društva, ravnatelj učbenih zavodov v Lichtensteigu Švicarskem, profesor v Zadru, na trgovinski akademiji Dunajski, deželni in državni poslanec Kranjski, dvorni sovetnik, u. 15. jul. 1875 v Karlovih Varih na Českem. Bival v Benetkah, dohtar filozofije postal v Padovi, pisaril laški in nemški. Po njem je prišlo na svetlo:

Potovanje po Béli reki. Po izvirnem rokopisu velikiga vikarja srednje Afrike, Dra. Ignacia Knobleherja, zdélal in posloveniti dal Dr. V. F. Klun. Čisti dohodek je v podporo misionarjev v Afriki namenjen. V Ljubljani 1850. 8. 46. Nat. Kleinmayer in Bamberg.

Tajnik je od l. 1851 — 1857 vredoval „Mittheilungen des histor. Vereins“; v njih priobčeval „Beiträge zur Literaturgeschichte von Krain“; o domačih stvaréh pisaril prej v „Illyr. Blatt“, poslej v „Blätter aus Krain“; po vzgledu „Arkiva za povjest. jugoslav. v Zagrebu“ osnoval „Archiv für die Landesgeschichte von Krain Heft I—III. J. 1852—1854; tako tudi „Diplomatarium Carniolicum“ l. 1855; mnogo pisal o literaturi slovenski, celó v „Rusko Besedo“ l. 1857 itd. „Menda se ne baham, ako rečem, da sem, več let v svoji domovini bivajoč, saj nekoliko za-njo storil. Teh čeravno še tako majhnih zaslug za domovino vendar „Novice“, ki skor že skozi 20 let možato in pošteno zastopajo blagor naše dežele, ne morejo popolnoma prezreti itd. (1862 str. 331). Sicer je pisal p. Il panslavismo, Südslawische Bilder, Anton Aloys Wolf, Die Geschichtsforschung und Geschichtsschreibung in Krain, Slovenische Literatur (Oest. Revue II. 1864. B. 3. 5. 7), Die Schicksalsgöttinnen der Slaven, Geographischer Leitfaden, Handelsgeographie, Atlas, Vergl. Statistik des Welthandels etc. (Vid. Nauč. Slovník). — L. 1867 se je profesor na Dunaju in Ljubljanski meščan ponudil za poslanca (Novic. str. 21), poznej znejeveril (Novic. 1870—71 str. 385—95; l. 1872 str. 156—167: „Slovenci Klunovi v Ruski Besedi in Slovenci pred sodbo Klunovo v Auslandu“ itd.) tako, da so „Novice“ o smrti njegovi pisale: „Dr. Klun je bil vsake sorte v svojem življenji; kedar se je kazal iskrenega Slovenca, podpisal se ni „Vincenci Fereri Klun“, ampak „Vinko Klun“, in odtodi je imenoval posestvo svoje Vinkomir, spomnivši se zopet, da le slovenski obraz mu je pomagal l. 1867. v deželni zbor, iz tega v državni zbor Dunajski, k službi „hofratha“, k zdatni penziji in nekolikošnemu premoženju, s katerim si je v Švici Vinkomir kupil itd. (1875 str. 246; cf. Slovenec III. št. 85)“.

Janez Globočnik r. 10. apr. 1824 v Cerkljah na Gorenjskem, maš. 1847, katehet v Kranju, kaplan na Brdu, nadškofijski tajnik v Gorici, poslavljen z viteškim križem Franc-Jožefovega reda, u. 14. dec. 1877. Dopisoval je v Zg. Danico in spomin mu ohranjuje knjiga:

Nova cvetlica v duhovnem vertu ali Življenje svetih mučencev Oglejskih Kocijana, Kancija, Kocijanile in Prota, z raznimi molitvami, na svitlo dal Janez Globočnik, kn. nadškofijski tajnik, skrivni Kaplan sv. Očeta Pija IX itd. S štirimi podobami. V Gorici 1871. 8. 295 . . Andreju Nadškofu posvečuje v spomin

zlate maše . . „Dobil sem iz Rima popis življenja in muk imenovanih svetnikov, natisnjen v laškem jeziku. Ta popis sem poslovenil, in zlo pre naredil . . Mislim da bo slovensko ljudstvo rado prebiraló te bukvice, že zavoljo tega, ker je sploh pobožno in zlo častí svetnike; še raji pa zavoljo tega, ker so bili omenjeni svetniki mučeni v naši domači deželi; Oglej namreč je bil zidan poleg jadranskega morja na ilirskem primorju blizo benečijske meje in blizo Gorice. Pa tudi zavoljo tega bo Slovenec rad bral popisovanje omenj-nih svetnikov, ker so naši spredniki toliko cerkva sozidali njim v čast na pr. v Goriški nadškofiji . . v Ljubljanski škofiji itd.“ — „Velike zasluge si je ranjki pridobil v Kranji, ko je z neverjetno sterpljivostjo delal za napravo niže gimnazije, kar se mu je tudi posrečilo . . . Koliko truda mu je prizadelo poleg premnogih drugih opravil spisovanje knjige „Sv. Kocijani“, „Sette basiliche“ v italijanskem jeziku, in rokopisa za ravno to knjigo v slovenskem jeziku, vé le tisti, ki je med tem časom ž njim občeval, in če se še prišteva njegovo vradno in zasebno zeló razširjeno dopisovanje, učenje raznih jezikov itd., se moramo čuditi, kako je vsim tem poslom mogel kos biti (Danic. 1877 str. 404) itd.“ — Stric mu je bil Jožef Globočnik r. 18. marc. 1796, od l. 1828 do 1854 katehet gimnazijski, sestavil nemško knjižico o sv. maši na mestu sedanje liturgike, napravil tri dijaške vstanove, u. 17. marc. 1863. Brat pa mu je bil Anton Globočnik, r. 15. jun. 1826, od l. 1848 pomožni, od l. 1851 pravi učitelj klasičnih jezikov, od l. 1852 veroznanstva na viši, in od l. 1855 na vsej gimnaziji, posebej cerkvenega petja, sestavil dijakom molitvenik latinski, v katerem se poleg nekterih nemških nahajajo najnavadniše pesmi slovenske, učenik in spovednik gluhonémim, vzročitelj, da so si omislili gimnazijalci lepo cerkveno zastavo in sliko sv. Alojzija itd. u. 25. okt. 1858 (Izvestje gimn. 1858 str. 25; l. 1863 str. 34; Danic. 1858 l. 13).

Anton Lé sar r. 14. jan. 1824 v Ribnici (Sušje), sveč. 1847, domač učitelj v rodbini grofovski, l. 1849 beneficijat v Idriji, l. 1850 škofov dvorni kaplan, l. 1852 učitelj veroznanstva in potem slovenščine, od l. 1858 profesor na c. kr. realki, poverjenik za družbo Mohorjevo, odbornik in tajnik Slov. Matice, u. 31. avg. 1873. Slovénski pisati je bil jel l. 1849, in knjige njegove so:

1) Hvaljen bodi Jezus Kristus. V Ljubljani 1855. 12. 510. Zal. Kremžer. II. nat. 1869.

2) Molitve pri procesii s presv. R. Telesam. Iz lat. rituala. V Ljubljani 1855. 12. 63. Kremžer.

3) Moj angelj varh, ali zvesti vodnik v nebeško domačijo. Za moški spol, za ženski posebej. S podobami. Tudi nemški: Mein Schutzengel. L. 1856. 1857. Zal. Ničman.

4) Katekizem ali keršanski katoliški nauk. Spisal za spodnje gimnazije in niže realke in sploh odrašeno mladost. V Ljubljani 1862. 8. 130. Zal. Ničman. (Po Zennerju).

5) Zgodbe sv. pisma stare in nove zaveze. Za kat. ljudske šole. S 112 podobščinami in 1 zemljevidom. Po nem. dr. J. Schuster. Na Dunaji 1863. 1867. 1879. 8. 262.

6) Liturgika ali sveti obredi pri vnanji službi božji. Za gimnazijalno, realno in sploh odraslo mladost. V Bernu 1863. 8. I. 133. II. 100. Tiskal in založil Winiker. — II. popravljeni natis 1881. Zal. Kleinmayer in Bamberg.

7) Zgodbe svete katoliške cerkve. V Celovcu 1863. 8. 107. Izdala družba sv. Mohora. (Po Zennerju.) — III. popravljeni nat. 1887. 8. 110.

8) Jezus Kristus devicam svojim nevestam na serce govori. V Celovcu 1864. Izdala družba sv. Mohora.

9) Prilike patra Bonaventure v pojasnovanje raznih verskih in nravnih keršanskih resnic. Prosto poslovenil A. Lesar. Izd. družba sv. Moh. 1866. 8. 113. (Prim. Jezič. str. 45). Nat. J. Blaznik.

10) Perpetua ali afrikanski mučenci. Poslovenil A. Lesar. V Celovcu 1869. 8. 164. Izd. družba sv. Moh. Večernic zv. XIX. Nat. Blaznik.

Kolikor toliko je sodeloval pri knjigi: Slovenska Kuharica ali navod okusno kuhati navadna in imenitna jedila. Narekovala Magdalena Pleiweisova rojena Knafeljnova. Pisala Neža Lesarjeva († 2. jan. 1874). V Ljubljani 1868. 8. VI. 308 str. — Tako tudi: Prvi nauk lepo- in hitropisja. V Bernu 1863. — Ponovilo najpotrebniših naukov za nedeljske šole na kmetih. Na Dunaji 1863 — 4. (Slomšekovo II. nat.) — Franc Metelkova vstanova, M. Ambrožovo nemško poslovenil 1864 (Jezič. str. 36).

Dopisoval je A. Lesar (A. Suški, Sušjan, Sušjanec) v a) Danico l. 1849 p. Posvečuj tudi svete čase; l. 1855: Katoliška rokodelska družba v Ljubljani — kaj je, kako se razvija, kako se je nje prvi slovesni zbor obhajal — predsednikov namestnik. — Imenitnost in veliko spoštovanje devištva. — L. 1856: Družba rokodelskih pomočnikov se čedalje lepše razcveta. Adolf Kolping je bil pri nas (str. 82—90). Kaj lepiga in spodbudljiviga si je popotnik mesca velikiga travna po Ljubljani v svojo torbico nabral — vzlasti o Šmarnicah — v XIII. pismih (str. 98—166). L. 1862: Kratka razlaga navadnih znamenj ali podob v verskih prilikah in na svetih podobah. Po Mencilnovi simboliki posnel A. Lesar (223—289). L. 1863: Usmiljene sestre v Ljubljani itd. — b) V Novice l. 1861: Legát (Sprachrohr). Slovenščini v bran zoper njene protivnike. L. 1867: Ribničanom. Poročila o šolskih izveštjih, o Matici itd. — c) Izveštje c. kr. realke v Ljubljani ima l. 1861: Glasoslovje slovenskega jezika. Po dr. Fr. Miklošičevi Vergl. Gram. der slav. Spr. I. B. Wien 1852 posnel str. 3—12. — L. 1863: Slovenska slovnica v spregledih str. 3—33. — L. 1864: Ribniška dolina na Kranjskem. IV. 3—29. Vse troje je tudi posebej natisnjeno. — d) Sveto Pismo . . . Wolf-Volc . . . 1856—59: Bukv. II. Kraljev, Jezus Sirah (Eccli.), Ap. Djanje, Sv. Pavla list do Efežanov (Predg. str. XIV. Jezičn. 1886 str. 68). — e) Zlati Vek l. 1863: Ljubljanske škofije vstanovitev in mnoge dosedanje spremembe (str. 40—48). — f) Koledar in Letopis Slov. Matice l. 1865: Štirinajst slovenskih sestic (čitavnic), njihov brat (sokol) in njihova mati (Matica); l. 1867: Črtice o koledarji in pratiki; l. 1868: Kratke črtice o podlogi Avstrijskega cesarstva (dr. J. Proháška); l. 1869. I: Pot do bogastva; l. 1869. II: Tomaž Morovo domače življenje. — g) Večernice družbe sv. Mohora l. 1866: Mana v pušavi. — h) Koledarček l. 1866: Jernejček gre v šolo. Kratko odperto pisemce slovenskega učitelja do slovenske mladine sploh, zlasti pa šolske (str. 54—64). — Vvod o slovenski slovnici v spregledih l. 1863 ima na pr.:

„Nate torej kratko slovnico v novi obleki: 1) vi, ki ste bili moji učenci. V nji imate kratek spregled, česa ste se učili; v njem jasno vidite veliko bogastvo slovnških oblik; le kosti in rebra so sicer, toda živo vas spominjajo razlage, ki ste jo prejeli iz mojih ust; ona vam jih z mesom obdaja, s kitami veže in s kožo ovija; in tako imate polno čversto teló pred seboj; — v dvomih, ki se vam bodo sem ter tje silili, vanje pogledujte, in zginili vam bodo, kakor se vetrovom umikajo tanke meglice; tako se boste pa tudi ubranili pozabljenju, ki sovražno pretí človeškemu spominu in znanju; 2) vi, ki boste še dalje moji učenci; po nji vam hočem razlagati in razjasnovati jezik slovenski, da vam prikrajšam in zlajšam trud, ktereja je treba, da si dobro v spomin vtisnete bogate oblike; 3) vi, ki ste se v kateri učilnici ali po kateri slovnici že učili slovenščine, in vi, ki se je hočete še le učiti. Tudi vam bo

spregledna slovnica gotovo na korist. Ne da bi pa mislili, da se bodete le iz nje naučili jezika slovenskega; treba je, da nas poleg nje vodi izurjen učitelj ali kaka obširniša slovnica; zmed nju eden naj vam daje tolsto mesó, naj vam mesó veže s krepkimi kitami in mesó in kite z gladko kožo oblači. Le tako vam bo, toda v kratkem in z lahka zrastle lepa in bogata — visoka in košata, živa terdna lipa lepoglasnega jezika slovenskega. Da vam v korist bi bilo — Edino je vošilo“.

Novice žaljujejo o smrti njegovi p.: „Ime Lésarjevo je slavnoznano po vseh slovenskih okrajnah, odkar je začela Matica slovenska svoje delovanje, kateri se je, poleg učiteljske službe, kot tajnik njen ves žrtoval. Železna delavnost njegova dan na dan od zora do mraka, kateri je le malo ur odtegnil za razvedrenje svoje, je znana vsacemu, kdor mu je bliže stal. Napade na svojo osebo, katerih je v svojem življenji dokaj doživel kakor vsak rodoljub dandanes, ki se ne gane od svojega prepričanja, je trpel pogumno v zavesti, da izvirajo le od sebičnih nasprotnikov. Novicam bil je rajni ves čas zvest prijatelj in delaven podpornik itd. (1873 str. 293).“ — Letopis Matice Slovenske za 1874 kaže pod naslovom: Životopisne črtice odličnih udov Matice slovenske — str. 94—100: Anton Lesar, duhoven ljubljanske škofije, profesor na c. kr. viši realki, tajnik in odbornik Matice slovenske. (Vid. Naučny Slovnik IV. 1865).

D o p i s i.

Od Trsta, meseca julija. (Slovenski učitelji, združimo se!) Ko imajo naši kmetje káko vážno občinsko delo, ne lotijo se ga kar takó — brez nog, brez glave. Res se jim večkrat slabo posreči ali celó ponesreči, pa očitati si ne morejo, da bi se bili prenaglili, da bi se ne bili resno pripravljali — po svojih močeh in po svojem razumu dovolj pripravili. Koliko časa preteče, predno najpriprostejša misel, porodišva se iz glave modrega gospodarja ali pridne gospodinje, prestopi v realno življenje! Potreba te ali óne stvari ali naprave, njeno pomanjkanje in pogrešanje, želja po njej, razgovarjanje o njej v družini pri počitku, na polji pri delu, pri vodnjaku, pred cerkvijo in v krčmi ob nedeljah, pri različnih shodih, v občinskem zboru, posveto vanje z vaško inteligéncijo, z izkušenimi izvedenci i. t. d. — vse to so različne faze, koje mora prvotna misel preiti, predno dospè do stvarnega uresničenja. Takó naši kmetje. In mi učitelji?

Tudi mi si nimamo v tem oziru česa očitati. Pripravljali smo se za svoje zjedinenje pač dovolj. Kedór se hoče tega prepričati, naj le vzame v roke našega »Učit. Tovariša«, osobito njegova sporočila o vsakoletnem zborovanji učiteljskih društev v Ljubljani. Kóliko se je užé tù govorilo, predlagalo, debatvalo, sklepalo i. t. d. A s kakim uspehom?

Usoda je nas Slovence uklenila mej dva mogočna, kulturna národa. In prav ta neposredstvena dotika z mnogo bolj omikanima národoma bi bila lahko ugodno vplivala na kulturni naš razvoj, ako bi tudi v življenji národov veljalo prelepo kristijansko načelo: Ne delaj drugim, česar nočes, da drugi tebi storé. Po tem načelu naša soseda z nami nista ravnala in tudi ne bosta. Svojo omiko sta hotela uporabiti le v našo smrt in jo še hočeta. Ta želja se jima ni izpolnila: Naš národ še živi! Ali nekaj sta dosegla: Neenak boj na življenje in smrt je zadržal nas Slovence v kulturnem napredku. Zaostali smo. To je kratka, a verna slika naše sedanjosti. — Vsak človek, vsak národ ima v svojem življenji dobo, ki je za njegov obstanek važnejša nego so druge. V taki važni dobi — mislim — živimo sedaj Slovenci. Svoji prosveti postavlja naš národ prav sedaj temelj. Prvi začetek je sicer užé storjen, ali le v nekaterih strokah. Marsikde pa še tega nimamo. In žal, da zadeva to tudi óno stroko, katero imamo mi učitelji gojiti: menim naše pedagogiško slovstvo. Ustvaritev slov. pedagogiškega slovstva je óna važna naloga, katera trka sè silno močjo nam, slov. učiteljem, na duri, in zaradi katere nam je treba vse moči zbrati.

Sedanje stoletje — pravijo — je stoletje napredka. Morda pa bi bilo bolje, ako bi rekli, da živimo v stoletji združevanja. Faktum je, da je dandanašnji napredek le posledica združevanja, in da ga ni človeka, kojemu ne manjka tega, kar imenujemo zdrav razum, da bi se drznil odrekati združevanju neizmerno, pravo nebeško moč. »V družbi je moč.« To je resnica, nepreklic-

ljiva resnica sedanjega časa, za katero se nam ni bati, da bi nam jo danes ali jutri kedó proglasil za puhlo frazo. Preočiten dokaz so nam različne družbe in društva, zveze in jednote, zadruge in skupščine. Zatorej slov. učitelji, združimo se! Združenje bodi naše gèslo, naša volja! Združenje bode pa tudi naš odločilen korak, s katerim pristopimo od priprav k dejanju, k izvrševanju svoje naloge.

Kakšno pa naj bode to združenje? Trojno! Združiti se moramo: 1. da si ustanovimo v domačem jeziku pedagoško literaturo v lastno nadaljnje obrazovanje, 2. da povzdignemo pričeto domače slovstvo za mladino na stopinjo primerno času, stvari in národu, 3. da vzbudimo mej narodom in zunaj njegovih mej zaupanje in spoštovanje do svojega stanú. Po tem takem potrebujemo troje društev. Jedno društvo naj se bavi z izdavanjem pedagoških in metodiskih knjig in drugih spisov, kateri utegnejo zanimati nas slov. učitelje. Drugo društvo naj skrbi, da dobí naša mladina v roke poučne in druge knjige, katere so po svoji vsebini in obliki primerne podpirati, dostavljati in spopolnovati šolski pouk ter buditi v mladini veselje do čitanja v poznejših letih. Ti društvi naj zajemljati torej svoje delovanje iz naših dolžnosti in pravic do šole in njene mladine. Tretje društvo slednjič naj opira svoje delovanje na našo dotiko z národom, državo, slovanskim in drugim omikanim svetom, naj zadostuje našim dolžnostim ter varuje naše pravice zunaj šole.

Ali naj si ustanovimo ta društva na novo? Bog obvárui! Imamo jih užé. In s tem je mnogo pridobito; kajti ni menda zlepa težavnjega in sitnejšega posla, nego je ustanavljanje društev znova, osobito pa društev s takó obširnim delokrogom. Ona društva pa so: 1. »Pedagoško društvo« v Krškem, 2. »Národna Šola« v Ljubljani in 3. »Slovensko učiteljsko društvo« tudi v Ljubljani.

»Pedagoško društvo« je najmlajše, a dokazalo je v kratkem času svojega obstanka živahno življensko moč, in ako bode takó nadaljevalo, — in to bode, ako bodemo slov. učitelji hoteli — nádejati se smemo od njega najboljšega uspeha za našo pedagoško literaturo, kar nam najlepše svedoči pred kratkim izdani I. »Pedagoški letnik«. S to knjigo se nam podaja prvo celotno vzgojeslovje, pisano v našem jeziku.*) Našemu národnemu ponosu bi — se vé — bolje ustrezalo, ako bi mogli reči, da je ta pedagogika izvirna slovenska, a g. Gabršek je za sedaj bolje ugodil našim odnošajem in potrebam s prevodom nemškega izvirnika. S tem je zagotovil svojemu delu gotovejšo prihodnjost. Mislimo si lahko — zakaj?

Če tudi se nisem namenil oceniti »Pedagoški letnik«, vender si ne morem kaj, da bi se pri tej priliki pohvalno ne izrazil o njegovom lepem in — z majhnimi izimami — pravilnem jeziku. Posebno pa veljá to o Gabrškovem delu. In to je tudi nekaj za nas, slov. učitelje, ki za sedaj še gotovo ne pripadamo k »puristom« Preširnove »Nove pisarije«. Dobro dé ušesu, ko sliši brati stavke, v kojih se ne »meče okoli« z besednim redom (osobito z breznaglasnicami) kakor neka žival z mehom. Pohvalno je, da zajemlje knjiga znanstvene izraze zvečine iz Cigalejeve »Terminologije«. Jedinosti je treba tudi v tem pogledu. — Z druge straní se mi pa ne vidi prav trgati samostojne stavke z odvisniki, osobito če so prvi kratki. Takó bi jaz stavku str. 151. (Istega leta so začele razne sovražne stranke, nasitivše se groznega vojskovanja, poganjati se za mir«.) in str. 160. (Tù se je v Slomšekcu obudila ljubezen do slovenščine — tem bolj — ker se je v Sinji seznanil z ilirščino, — in do učiteljstva«.) določil nastopni red: » sovražne stranke poganjati se za mir, nasitivši se « in » obudila ljubezen do učiteljstva in do slovenščine — tem bolj « i. t. d. Prav takó menim, da ne ugaja dobro našemu jeziku preobilica atributov pred samostavnikom, in to tem manj, ako so ti atributi skrajšani stavki. (Primer naj izpustim!) V slovenščini ni dalje dobro krajsati sestavljene samostavnike, n. pr. zemlje-, národo-, prirodopisa (nm. zemljepisa, národopisa, prirodopisa). To so malenkosti, a ker se po knjigah večkrat čitajo, hotel sem jih omeniti. — Jeden spis se mi ne vidi popolnem primeren za »Pedagoški letnik«, in ta je g. Žavskega spis »Vzroki zasurovelosti mladine šoli odrasle in sredstva, kako pomoči tej žalostni prikazni«. G. Ž. je nameraval s tem

*) Nadejati se smemo v kratkem času še kakega prirastka, in to izvirnega. G. prof. dr. Kos v Gorici skóro izvrši — kakor je slišati — izvirno pedagogiko za učiteljišča. Neki g. tovariš z Dunaja je bajé izročil ali izročil rokopis svojega popularnega vzgojeslovja v izdajo odboru »Mohorjeve družbe« v Celovci. G. prof. Ant. Zupančič objavlja kot prilogo »Duhovnemu Pastirju« izvirno pedagogiko, namenjeno v prvi vrsti našim gg. katehetom. Na ta način bi bilo torej za prvi začetek preskrbeno za vzgojno obrazovanje različnih vzgojnih faktorjev: šole, cerkve in družbe. — Veseli nas, slov. učitelje, da je začela tudi naša duhovščina nadaljevati pot, katero nam je oznamenil nesmrtni naš Slomšek. Gotovo se ne varamo, ako pričakujemo, da se naši duhovni sotrudniki poprimejo še nekega prepotrebne-
nega dela — preosnove poučnih verskih knjig, osobito katekizmov.

spisom od šole ali, recimo, od učiteljev odvaliti krivdo popačenosti sedanje mladine; on piše namreč: »Šola je moderni rovaš, na kateri se zapisujejo brez vsakega obzira in brez usmiljenja pregrehe sedanjega časa; šola mora biti večkrat tako zvani »kozel pregreh« (narod govori: jeruzalemski kozel), kadar si hočejo drugi stanovi človeškega društva »roke umiti« nad izprijenostjo današnje mladeži«. In ti »drugi stanovi« so — kakor znano — v prvej vrsti stanovi našega priprostega in poluomikanega naroda. Jako dvoumim pa, da bi imelo »Pedagogiško društvo« kakega člana, ali »Pedagogiški letnik« kakega naročnika iz teh stanov. Zató se drznem trditi, da je spis (ki je sicer vrlo dobro osnovan in kojega sem vsaj jaz z veseljem čital) zgrešil pravo pot, ter ostane — bojim se — »glas vpijočega v puščavi«. Kak ves drug učinek bi bil dosegel g. Ž., ako bi bil svoj spis izročil »Družbi sv. Mohora« v objavljenje. Sevêda bi bil moral nekoliko preinačiti oni del, kder govori o нравstvenej vzgoji v šoli. (Konec prih.)

Iz Primorja. Konec julija. Letos je po toliko letih prvič, da so šole po mestih v našem Primorju sklenile šolsko leto ob istem času. Prejšnja leta smo imeli tri različne šolske sklepe: 30. junija v Pulji, 15. julija v Trstu in 31. julija po ostalih mestih. Uvela se je torej neka enoličnost v tej zadevi; le žal, da je nekoliko vsled tega zavladala še večja raznoličnost mej šolskimi počitnicami pri nas na deželi. Pa tolažimo se z laško poslovico: Altri paesi, altri costumi. (Druge dežele, drugi običaji.)

Na Koprskem učiteljišči so se vršili izpiti zrelosti v zadnjem tednu prve polovice julijeve pod prvosedništvom g. dež. šol. nadzornika viteza Klodiča. Maturantov je bilo 16, med njimi jeden privatist. Po národnosti je bilo 8 Slovencev, 4 Hrvatje in 4 Italijani. Izpit so dostali vsi, jeden Slovenec z odliko, t. j. g. Ant. Grmek od sv. Ivana pri Trstu. Ostali slovenski abiturijente so: gg. Bajt, Dekleva, Dolenec, Dominko, Leban, Šilec in Šušmel.

Na Goriškem učiteljišči pa so se pričeli zrelostni izpiti 18. t. m. Prvosednik izpitni komisiji je bil tudi g. vitez Klodič-Šabladoski. Maturantinj je bilo 25, od teh so bile 3 privatistinje (jedna Slovenka s Kranjskega in dve Italijanki iz Trsta). Od rednih 22 gojenk je bilo 9 Slovenk in 13 Italijank. Italijanke so dostale izpit vse (3 z odliko), izimsi jedno privatistinjo, ki je mej ustrnim izpitom odstopila. Prav tako je storila tudi slov. privatistinja. Jedna slov. gojenka mora ponoviti izpit iz jednega predmeta za dva meseca, vse druge Slovenke so bile aprobovane (dve z odliko). Odličnici sti gospodičini Hanel Sofija iz Trsta in Lavrenčič Antonija z Grete pri Trstu. Ostale slovenske abiturijentinje so gospodičine: Ivanec, Kocijančič, Leban, Lipovšek, Rauscher pl. Stainberg in Rupnik.

Slov. učiteljstvo čestita g. odličniku in gg. odličnicama ter pozdravlja z »dobro došli« vse gg. abiturijente in abiturijentinje. Želi si pa tudi, da bi mu mladi gospodje in gospodičine ne bili priraščaj le po številu, ampak tudi pri delu. Tej želji pa ustrežejo popolnem, ako si bodo vestno prizadevali uporabiti svojo prihodnost v spolnjenje pridobitih znanosti in vednosti in v temeljito metodično-praktično obrazovanje in to ne le na korist sebi (za prih. učiteljski izpit in šoli (kjer bodo delovali), ampak tudi v blagospesnost vsega slov. solstva in učiteljstva. »Ne le, kar velewa mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan.« V to svrho naj pa po prestanem učiteljskem izpitu nikar ne pusté riji na svoje pero in v temi svoje knjige, ampak naj svojo obrazovanost izkoristijo učiteljstvu in narodu v prosep s tem, da dejanstveno sodelujejo na polji nár. prosvete, ako jim je Bog podelil za to potrebnih vzmožnosti. Osobito še polagamo to na srce novim gospodičinam tovarišicam; kajti ženske učiteljske sotrudnice pisateljske so bile do sedaj pri nas jako redke. In v to pomozí Bog!

Iz Kameniškega šolskega okraja. Okrajna učiteljska skupščina bila je za ta okraj, kakor napovedano, v 27. dan jul. t. l. v Domžalah. Pred konferenco udeleži se učiteljstvo skupno sv. maše na Goričici, kjer so gg. učitelji prav lepo peli. Tudi gospod predsednik okrajnega šolskega sveta, c. k. vladni tajnik, gosp. G. Friedrich, udeležil se je sv. opravila. Po sv. maši pričnè se takoj zborovanje, katerega so kot gostje počastili tudi gospodje: Belar, šolski vodja II. mestne deške šole v Ljubljani; Gerkman, c. k. okr. šolski nadzornik za Logatec, in Matija Hiti, nadučitelj iz Slavine. — Obravnavalo se je po sledečem dnevnem redu: 1. Poročilo g. c. k. okr. šolskega nadzornika. 2. Opis šolske občine v zemljepisnem, prirodopisnem in zgodovinskem oziru v korist metodiki domovinoslovnega pouka. (Poročevalec g. Fran Marolt.) 3. Koliko je mogoče doseči pri pouku v ženskih ročnih delih na podlogi dejanskih izkušenj in z ozirom na krajevne razmere in potrebe, in kako naj se ta pouk uravná, da se ljudstvo zanj pridobi? (Na podlogi poročil, ki so je izdelale vse štiri gospdč. učiteljice tega okraja, poročala je gospdč. Klančar iz Komenda.) 4. Poročilo odbora za pregledovanje knjig »družbe sv. Mohora«.

5. Določitev učnih knjig za šolsko leto 1887/8. (§. 8. postave z dné 2. maja 1883. l.) v poročilo deželnemu šolskemu svétu. 6. Poročilo knjižnične komisije; volitev te komisije. 7. Volitev stalnega odbora. 8. Samostalni nasvèti. — Gospod okr. šolski nadzornik predstavi konferenci novega predsednika c. k. okr. šolskega svéta, kateri potem izpregovori prijazne in tehtne besede zbranim učiteljem. Svojim namestnikom voli gosp. predsednik skupščini nadučitelja gosp. Golmajerja, a konferenca pa z vsklikom kot zapisnikarja gg.: Blejca in Malenška. Na to se naznanijo konferenci premene učiteljstva v tem okraji l. 1886/7. Kar pa je užé itak znano. Gospod nadzornikovo poročilo bilo je jako obširno. Glasilo se je povsem povoljno. Konstatuje polagoma napredek šolstva v okraji. Gledé discipline bilo bi še tù in tam kaj želeti. Isto tako tudi gledé šolske oprave in šolskih vrtov. Uradni spisi so povsod v redu. Šolsko obiskovanje se je tudi to šolsko leto izdatno izboljšalo. V vsakdanjo šolo je v okraji hodilo 4115 otrok; v ponašljavno pa 930 učencev in učenk. Šolske knjižnice brojijo nad 400 zvezkov. (Premalo.) Nekatere šole niso še naročene na »Vrtec«. Gospodje šolski voditelji prizadevajo naj se, da se vsaj vsako leto stavi v proračun 5 gld. za šolsko knjižnico. Obnašanje učiteljev je prav lepo. Gleda naj se, da se ohrani pridobljeno spoštovanje. Učenci so poslušni in dobri. Svoje više in predstojnike ljubijo in spoštujejo. Obnašajo se sploh priljudno. Koncem nadzornikovega poročila zapusti gosp. vladni tajnik F. skupščino, ker mudilo se mu je po uradnih opravilih. G. Maroltov referat bil je kaj izvrsten in obširen. (Nad 15 pisnih pol obsezajoč.) G. poročevalec dodal je svojemu izdelku dva zemljevida svoje Blagoviške šolske občine. Manjši razdelil se je vsem udeleževalcem konference. Bajè pride ta referat v »Tovarišu« na svetlo, zato ne bom podrobno o njem tù sporočal. Tudi gospodičina Klančar rešila je pohvalno svojo zadačo. Ker bo menda tudi nje delo »Tovariš« objavil, ni da bi o tem tukaj pisaril. Četrta in peta točka dnevnega reda rešila se je s tem, da gg. učitelji njiju zapopadek pozneje vdobodó. Okrajna učit. knjižnica imela je to leto dohodkov nad 97 gld., stroškov pa nad 96 gld., tako, da ostaja še 1 gld. 4 kr. v blagajnici. Naznani se, kaj se je za to bukvarnico novega nakupilo. Sklene se, da si bukvarna naroči tudi Stritarjeva dela. Odbor ostane stari. Le mesto odhajajočega g. Golmajerja zavzame njegovo mesto g. Stiasny. Isto tako ostane stalni odbor stari. Na g. Golmajerjevo mesto stopi pa Janežič v stalni odbor. Samostalnih nasvétov bilo je dokaj. Tù omenjam le g. Burnikov nasvèt (s Pogačnik-ovim pristavkom), da naj bi se učencem ne dajale pred 14. letom izpustnice, če tudi zadostijo šolskim terjatvam. G. Letnar želi, naj bi se popravile po nekoliko tiskovine zadevajoč kazalo šolskih zamud; sedanje nekoliko begajo učiteljstvo. Tudi se je nasvetovalo, da naj trajajo velike počitnice dva meseca. Mesto pepelnice pa naj bo pustni ponedeljek prosti dan. Vsi predlogi bili so enoglasno vzprejeti. S cesarsko pesnijo in 3kratnem »živijo« na presv. vladarja končá se skupščina. Vkupni obed je bil pri »Venceljnu«. Mej obedom dóbi konferenca telegram od č. gg. dr. Janežiča in Koblerja iz Ljubljane slovó: »Srčni pozdrav zbranim vzgojiteljem mladine!« Konferenca pozdravi po telegramu ta dan v Ljubljani zborujoče učitelje Ljubljanske okolice, na kar istim potom kmalu dóbi odzdrav. Med obedom vrstila se je napitnica za napitnico. Tudi pelo se je mnogo in zares izbornó. Le prehitro potekel je čas, ko je bilo treba se posloviti.

Iz Postojine. (Dalje in konec.) Nekaj veselega mi je pa vender poročati o lanskej konferenciji, namreč da opominj k spravljivosti in kolegijalnosti ni ostal brezuspešen. Globoko utisnile in ukoreninile so se resne, svarujoče besede v naših srcih ter obrodile dovoljen mir in spravo med nami. Dragi tovariši, veselimo se tega srečnega preobratka, kajti preverjeni smemo biti, da bode to vzlasti v hasek nam učiteljem in šoli. Z nado, da bode ta sprava trajna, Vas prav pristréno pozdravljam ter si tako pridobiti spoštovanje in ljubezen mej ljudstvom in pri naših šolskih predstojnikih. — (Dobro, dobro mej učiteljstvom.)

Namestnikom svojim volil je gospod predsednik gospoda nadučitelja M. Zarnika.

Zapisnikarjem bila sta po nasvètu gosp. Dimnika voljena gosp. Teod. Josin in gospodičina Ivana Praprotnik.

O stanji šol poroča gospod nadzornik tako-le: Postojinski šolski okraj sme se gledé števila šol in učiteljskih moči prištevati jednim prvih v našej deželi. Priznati se mora, da je tukajšnje prebivalstvo dovoljno vneto za šolski napredek in v mnogih krajih prostovoljno prosijo za ustanovitev šol. Veliki troški, britka revščina, katera tare ubozega Notranjca, vzrok je, da še ni ustanovljenih vseh potrebnih šol in da se razširjenje nekaterih še ni zvršilo. Gotovo še veliko težavnega dela čaka šolsko oblastnijo; kajti nahaja se lepo število jednorazrednic, katere broje postavno število za dvo- in večrazrednice, kar se bode moralo prej ali slej postavnim določbam v okom priti. Letos dovolil je vis. c. kr. deželni šolski svèt razširjenje trirazredne šole v Trnovem

v čveterorazrednico. Po sedanjem stanji šteje naš okraj 37 šol, izmedj kojih je 26 jednorazrednic, 5 dvorazrednic, 2 trirazrednici, 3 čveterorazrednice in jedna šola za silo. Nastavljenih je 54 učiteljskih moči in sicer 9 def. in 1 prov. nadučitelj, 17 def. in 15 prov. učiteljev, 5 def. in 4 prov. učiteljice, 2 pomožna učitelja in 1 učitelj za silo. Jedno učiteljsko mesto je izpraznjeno. — Izmedj prov. nastavljenih učiteljskih moči ima spričalo sposobnosti 6 učiteljev in 1 učiteljica.

Pouk je većinoma poludneven, in sicer v 19. jednorazrednicah, v 4. dvorazrednicah in »v šoli za silo.« Celodneven je v 3. čveterorazrednicah, v 1. dvorazrednici in v 7. jednorazrednicah. Nekaj celo-, nekaj poludneven je v obeh trirazrednicah. — V vseh šolah poučujejo se otroci obojega spola skupno, samo v Postojini je dekliški oddelek za 3. in 4. razred.

Ves šolski okraj šteje 5447 šolagodišnjih otrok, izmedj kojih jih v šolo hodi 4981. Na posameznega učitelja jih pride 90.

Hoja v šolo je v nekaterih šolah izvrstna in ta zasluga sme se gotovo pripisovati dotičnim učiteljem, kateri gledé šolskih zamud odločno in postavno postopajo in če hoče učitelj v šoli uspešno delovati, ni li zanj pogoj redna šolska hoja?

O uspehu v posameznih predmetih izrazil se je gospod nadzornik v obče pohvalno ter potem sklenil svoje poročilo s tole željo: Izpolnujemo svoj poklic z vsem srcem in krepostjo; delujemo kot učitelji v prid mladine vztrajno in neustrašljivo za napredek šolstva in vzgojimo svoje učence tako, da bodo kedaj mogli samostojno delovati v prid občini, deželi in državi!

Poročilo Pernetovo se je z občno pohvalo vzprejelo.

Kostanjevičev poročilo »o šolskih zamudah« provzročilo je živahno debato.

V knjižnični odsek za Postojino je bilo voljeno zopet Postojinsko učiteljstvo in za Vipavo pa gospodje: Pernè, Gašperin in Mežan.

V stalni odbor bili so voljeni gg.: Zarnik, Grosman, Josin in Dimnik.

Potem sklenil je g. predsednik konferenco s trikratnim »slava-klicem« na presvetlega cesarja, in učiteljstvo je zapelo »cesarsko pesem«.

Sedaj vstane še gospod Zarnik ter se v imenu učiteljstva, zahvaljuje gospodu predsedniku za izborni vodstvo, na kar zadenijo trikratni »živijo«.

Bila je vže jedna ura popoludne, ko smo končali zborovanje in potem smo šli vsi k vkupnemu obedu k g. nadžupanu Vičič-u. Tudi pri obedu počastil nas je naš priljubljeni g. okr. glavar ter se z učiteljstvom prav prijazno pogovarjal o njihovih težnjah in željah ter vsakemu obljubil svojo pomoč. Tako n. pr. podelil je iz svojega žepa na račun denarne podpore nekemu nadučitelju 30 gld., uvidevši, kolika nadloga ga tare. Uže dve leti bolehajo temu nadučitelju otroci in sedaj mu pa še zvesta soproga užé mesec dni leži na smrtni postelji ter vsa obupana brez pomoči pričakuje zadnje ure. In če se učiteljstvu v našem okraji kmalu gmotno ne opomore, čaka nas pri sedanjih draginji na Krasu največja beda in revščina.

Omenim naj še, da smo se dali učitelji z gospodom okrajnim glavarjem in več duhovniki vkupno »fotografirati« ter si bomo tako ohranili več en spominek na dan 6. julija 1887. l.

Če omenim, da smo telegrafično pozdravili sotrudnike Črnomaljskega okraja, kateri so nam tudi prijazno odzdravili, upam da sem s tem svoje površno poročilo končal. Ko smo zvečer svoje Pivške kolege in kolegije spremili na kolodvor, smo se razšli z veselim srcem z željo, da se vidimo zopet zdravi i srečni prve dni meseca avgusta, ko bodo naši krvni bratje Čehi počastili Postojino in to tem bolj, ker bode prišlo semkaj mej drugimi tudi do 150 učiteljev in učiteljic. Torej na svidenje, dragi mi tovariši!

Jakob Dimnik.

Iz Škofje Loke. † Umrla je v tukajšnjem nunskem samostanu učiteljica na vnani šoli sestra Lujiza Koblar, 24 let stara. Naj v miru počiva!

Iz Ljubljane. »Dobro došli bratje Čehi!« in »Na zdar!« se te dni razlega po naši beli Ljubljani. V ponedeljek zvečer došlo je s posebnim vlakom državne železnice v Ljubljano čez 500 vrlih českih gostov, mej katerimi je mnogo velečenjenih učiteljev in učiteljic. Radostni pozdravljamo drage nam česke goste. Njihov prihod nam vtrjuje ožjo duševno bratovsko zvezo z njimi. Tudi slovensko učiteljstvo kliče iz vsega srca — posebno vrlim českim bratom učiteljem in milim nam učiteljicam: »Dobro došli!« in »Na zdar!«

— Na deželni vinarski in sadjarski šoli v Grmu bode od 8. do 27. avg. t. l. teoretični in praktični pouk za ljudske učitelje, katerega se bode udeleževalo dvanajst učiteljev. Ker je tamošnji adjunkt gosp. Rohrmann obohel, nadomestoval ga bode mej učiteljskim kurzom tajnik kmetijske družbe g. G. Pirč. Deželni odbor imenoval je g. Frana Stuparja, ki je dovršil višjo kmetijsko šolo v Liebwerdi, suplentom na šoli v Grmu.

— Odbor »Slovenskega učiteljskega društva« v Ljubljani vse g. g. odbornike in bližnje ude-
 eljudno vabi k odborovi seji, katera bo v 25. dan t. m. pop. ob 2. v Virantovi hiši na Šent-
 Jakobskem trgu v II. nadstropji.

Št. 537.

okr. š. sv.

Razpis učiteljskih služeb.

V šolskem okraji Kranjskem se bodo stalno oddale sledeče učiteljske službe:

1. na enorazrednici v Besnici s 400 gld. letne plače, 30 gld. opravilne doklade in s
 stanovanjem v šoli;

2. na dvorazrednicah na Trati in v Poljanah drugi učiteljski službi s 400 gld. letne
 plače in s stanovanjem v šoli;

3. četrta služba s 400 gld. plače na četerorazredni deški šoli v Škofji Loki.

Prošnje, katerim naj se pridenejo spričevala učiteljske sposobnosti in pa dokazi dosedanjega
 službovanja, naj se po uradnem potu do 20. avgusta 1887. l. vlagajo pri c. kr. okrajnem šol-
 skem svetu v Kranji.

C. kr. okrajni šolski svet v Kranji v 26. dan avgusta 1887. l.

Št. 864.

okr. š. sv.

Na četerorazredni ljudski šoli v Trnovem umestila se bo bode tretja učiteljska
 služba s 450 gld. oziroma četrta učiteljska služba s 400 gld. letne plače. Prošnje
 naj se po postavnem potu vlagajo do 31. avgusta 1887. l. pri podpisanem okr. šol. svetu.

C. k. okrajni šolski svet v Postojni v 4. dan avgusta 1887. l.

V Kameniškem okraji se bodo stalno ali začasno namestile sledeče učiteljske službe:
 1. Na dvorazrednici v Dobu nadučiteljska služba s 500 gld. letne plače, 50 gld. opravilnine in
 s prostim stanovanjem. 2. Na istej šoli druga učiteljska služba s 400 gld. letne plače in z jedno
 sobo za stanovanje (za učiteljico ali tudi za učitelja). 3. Na dekliškej šoli v Kameniku služba
 učiteljice s 450 gld. letne plače. Prošnje naj se pošiljajo po postavnej poti do dné 15. av-
 gusta t. l. na c. kr. okrajni šolski svet v Kameniku.

Na dvorazredni ljudski šoli pri Dev. M. v Polji (pri Ljubljani) se bo bode umestila druga
 učiteljska služba s 400 gld. letne plače. Prošnje se vlagajo do 20. avgusta 1887. l. pri
 c. kr. okrajnem šolskem svetu Ljubljanske okolice v Ljubljani.

„Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski šoli“,

spisal **Janko Leban** (Gradimir), ljudski učitelj.

Ponatis iz „Učiteljskega Tovariša“, dobiva se v **Milic-evi tiskarni**
 posebej, in stane mehko vezana 30 kr., pod križnim zavitkom 5 kr. več,
 to je: 35 kr.

 Priporočamo jo učiteljem in učencem!

V J. R. Milic-evi tiskarni je ravnokar v **tretjem natisu** na svetlo prišla

Pesmaričica po številkah

za nežno mladino.

Sèstavil **Anton Foerster.**

Cena 15 kr., po pošti 2 kr. več.

Vizitnice

na lepem in trdnem papirji, v različnih velikostih, natiskujejo se po
 najnižji ceni v tiskarnici J. R. Milic-a v Ljubljani. 100 komadov po 40,
 50, 60, 70 kr. itd.